

## Némó kapitány partra száll

■ A Nautilusz temetésére szélcsöndes augusztusi éjszakán került sor a Fülöp-szigetek közelében, ott, ahol legmélyebb a tenger. Némó bérelt jachton elektromos távirányítással vezette tengeralattjáróját a kijelölt helyre. Amikor megállította, és a csillagok fényéből szűrődő alig-homályban a víz felszíne alatti sötétbe nézett, dühös bánatot érzett, amiért nem személyzetestől sülyeszti el, nem öli mellé a hajó ágyasait, szolgálait, szeretőit. Amiért elbocsátotta őket. Az archaikus vágy a maga ősi vetületében hullámozott fel benne. Feldúlta a magános temetés. Közben tudta, örül is, hogy egy még fantasztikusabb vágyának engedelmesskedett, amikor szétküldte embereit a földön, és önmagát is a felszínre menesztette, hogy eltemetődjék az eltemethető, szabaduljon az eltemethetetlen, és létre jöhessen egy szándék szülte hiány.

Még sohasem érezte magát olyan helyzetben és állapotban, mint most a jachton, annyira egyedül, mint már régóta nem, és most úgy egyedül, ahogyan még soha. Enyhe szél fújt, érezte arcán, testén. Angolul a hajósok nőneműnek vélik a hajókat, Némó kapitány is megszokta az idők során, hogy úgy gondoljon rá: „ő”. Most az éjszakában, míg a hullámokra nézett, úgy érezte, mintha anyja és szeretője lett volna az a felszínen sötétlő, annyira szeretett hajó. Anyja, szeretője, de legyilkolt hindu feleségének furcsa jele is. Jó ideje tudta már, hogy meg kell semmisítenie, és most jött el pontos ideje, ez volt az éjszaka, hogy végre meg is tegye egy nagyobb szükség és, igen, egy nagyobb igény elfogadott ösztökélésére.

A jacht enyhén ringott, motorja állt, Némó csak a szelet hallotta, érezni csak a hűvöst érezte, és talpa alól a hullámozás lassú ritmusát. Látni pedig az egyetlen, mindent beborító sötétet látta, rejtélyesen távoli sziporkáival.

Némó kapitány magánya az első igazán harcképes tengeralattjáró megépítése és bevetése után az eszméletlenségig fokozódott. Az első világháború alatt kezdődött a baj, a második alatt fokozódott: Angliában feltalálták a radart s vele szinte egy időben, de már a hagyományos bombák newtoni fizikája után, a fizikaiba sülyesztett metafizikai kor kirobbanásakor, miközben az első ledobott atombomba sugárzásainak áldozatai még naponta roncsolódtak Hirosima újjáépített kórházaiban, az Amerikai Haditengerészet megtervezte és megépítette a földi világ első atomhajtású tengeralattjáróját. Feltehetőleg nem véletlenül nevezték Nautilusznak, és nem a tengeri csigára emlékeztek vele. Némó helyzete ekkorra már végleg tarthatatlanná vált: nem rejthette tovább rejtelmes találmány a többi ember elől. Csak koporsója lehetett az agyafúrt fémhüvely, amellyel addig, turbinákba fogva az isteni elektromosságot, biztonságosan lebeghetett élet és halál között az akkor még ismeretlen hajós. Verne Gyula beszámolóját ugyanis, szerencsére, senki sem vette komolyan.

Tengeralattjárók kezdettől fogva haditengerészeti célokra épültek, halálhajóknak, és ezért nem véletlen, hogy magánkézben egy sem volt, és ez idő tájt már nem is lehetett, Némóén kívül. De mire is lett volna már jó? Jobban el lehetett tűnni a felszínen, és biztonságosabban, mint a radarsugarak pásztázta óceánok és beltengerek mélyén. A 20. század hatvanas éveiben fel is csendült és világszerte visszhangzott, mert lelkek mélyéből, a dal, amelyik szerint „We are all in the yellow submarine, the yel-

low submarine, the yellow submarine”, vagyis mi mindnyájan a sárga tengeralattjáróban vagyunk, együttesen és külön-külön, az egy közösből. Senki sem birtokolhatja, senki sem szabadulhatott meg tőle: csak lebegni lehetett benne és általa, melanholikusán és harcképtelenül.

Optimistább hangulatban „Spaceship Earth”-ről, „Föld-űrhajóról” beszélt Buckminster Fuller, köz-becenévén Bucky (aki egyebek mellett egy avantgárd fellegtanyán, az észak-karoliniai Black Mountain College-ben tervezett meg és „geodézikus kupola”, *geodesic dom* néven szabadalmaztatott, egy ámulator és sokféle másolt konstrukciót), és Némó kissé ilyen Föld-űrhajóra kíváncsított. Efféle társas kalandba vágyott, de ehhez már a közmagányból kell menekülnie, érezte Némó. Át kell esnie egy olyan felismerésen, amelyiktől visszariadt, szinte irtózott, ezért rejtőzködött is előle és önmaga elől.

Tűrelmetlensége egyre nőtt, egyre feszítőbb lett, aztán átcsapott egy hűvös, de csillapíthatatlan ingerbe. Valós lényére, vagyis lényes lényegének metafizikájára lett hirtelen szüksége. Arra, ami volt, és ami lesz, tovább bontakozó sorsának kalandos dimenzióira, nevének igazi eredetén túl már tagadhatatlan és beláthatatlan kisugárzására is, hiszen *nomen est omen*, akkor pedig kétségen kívül *omen est Némó*, ha tükörbe is kell néznie az embernek, és aztán a tükörben nézőt is néznie kell, és nem tükörből, hanem onnan, ahonnan nincsen mód tükröződésre. Ahonnan és ahova csak fordulni lehet. Ilyen közelgő felismerés sodrásában állt és várt egy ébredéstől még kába, hiszen hajójának és hajósságának tojáshéjából éppen ki-  
*törni készülő* hajós.

Némó ugyanis nem csak heroikus magányba menekülése eszközeül tervezte és építtette meg tengeralattjáróját abban a rejtelmes 19. napnyugati században, amelyiktől a 20.-nak annyi baja támadt: ő támadó fegyvert is akart. Mint a *Rejtelmes sziget* c. beszámolóból már régen kiderült, hindu herceg volt, és meg akarta bosszulni magát a brit gyarmatosítókra, akik megölték feleségét és gyermekeit, felégették palotáját, és kiközösítették abból az életformából, amelyben évszázadokon át tért vissza az önmagát változatlanul ismerő élet. A párisi kommün leverése előtt is, mintha annak legazonosabb kísérteties szelleme lett volna, és egyúttal a *laissez-faire* legnemesebb elveivel kormányozta volna Nautilusát, amikor magukat anarchistának valló magányos terroristák eltökéltségével süllyesztette a brit világbirodalom hajóit a már és még szabad tengereken.

És mintha nem csak a közelgő kommün Párizsa rejtőzött volna a tenger felszíne alatt abban a rejtelmes hajóban, hogy onnan veszélyeztesse Viktória királynő már-már közmondásos békéjét. Mintha a 19. század zavaros vizeinek mélyén egy másik, már elmúltak tudott és hitt és mégis szüntelen veszély lebegett volna az emlékezet felszíne alatt: Szent Ilona szigete, egy minden biztonságtól eloldozott és sajnos horgonyozhatatlan úszósziget. Az a Némó kapitány *Nautilusán* mindenütt olvasható címeres N betű mintha nemcsak a hajó és egyúttal hajósa nevének lett volna monogramja, hanem egy forradalomból támadt, de a forradalmi szellemet katonák fegyvereivel terjesztő hadvezér-uralkodó is, aki, réges-régi példára, de a legmodernebb Világszellem inkarnációjaként Senkinek kiáltotta ki magát, hogy kiszúrja vele a buta népek szemét.

Mintha. A minthák egész sora. Galtoni típusfényképek modorában montírozódva a hindu herceg, majd az első igazán funkcionális és elektromotorral hajtott tengeralattjáró, a Nautilus megtervezője és megépíttetője képe. A képek még rejtett rétegződései és kibontakozó redőzetei alig sejthetően lapultak és nyomultak egymásba egyetlen szörnyszerűen üres, minden individualitást nélkülöző típusá. Mind e valóság elől azonban, fokozatosan és aztán végzetes hirtelenséggel kicsúszott az ősi-  
nek hitt talaj; a tengereknek kihullt a fenekük, feneketlenné vált a földi világ, mint-

ha már nem is lett volna alap, amire a mintha-sorozatokat montírozódhattak volna. Ami lett, levőben volt, csak az alaptalan perspektívák és aspektusok július 4-i és július 14-i tűzijátékának volt mondható. Tűzijátéknak, játéknak a tűzzel, már nem mennyei villámok elektromosságával és aztán még ősbibb tüzekkel. Ez elől a folyamatokban történő történetek rémálma elől kell menekülnie, érezte Némó.

A tenger alatti rejtőzés azonban nem csak a heroikus magány lehetetlenné válása miatt vesztette értelmét, és ezt tényleg saját bőrén is érezte Némó. Az első atomhajtású tengeralattjáró vízre bocsátását két hatalmas és egymással kölcsönösen istenként-ördögként szemben álló atomtengeralattjáró-armada felállítására és állandó készenlétben tartása mellett követte más is. Megszűnt, és nem egészen mellesleg, hiszen a szabadság zászlókra tűzött jelszavával – „egy szabad országnak fiai vagyunk” énekelték akkortájt Budapesten is – a gyarmatosítás szolgasorsa is. India független ország lett, illetve lett egy India nevű ország, megszűnt maga a brit világbirodalom, és a hindu herceg már visszamehetett volna Indiába, akár magánemberként, akár képtelen választók képviselőjeként az angol nyelvű indiai parlamentbe. Némó magánya épp azért is vált elviselhetetlenné, mert viselhetetlenné vált. Elveszett, és ugyanakkor mégis megmaradt, ahogyan a gyarmatosítás alól felszabadult India is egy másfajta, olykor már szinte támadhatatlan, mert észre alig vehető, csak éppen érezhető és állandóan sejtett önrsátságba szabadult. A békés ellenállás apostola, Gandhi türelmes következetességgel, még börtönből is sokat tett, hogy lehetővé váljék India függetlensége, és mégis agyonlőtte egy magát nacionalistának hívó hindu szinten azon a napon, hogy a börtönből szabadult, és India független lett.

Indiába tehát visszamehetett volna Némó, ha valaha is ott lett volna igazi otthona, ha lett volna ott egykor India. Az angolok előtti indiátlan és az angolok utáni maharadzsatlan hinduság azonban számára egyaránt idegen volt. Amikor a Nautilusz elől mintegy varázsütésre elpárolgott az ellenfél, maga a rejtelmes és láthatatlan Nautilusz is mintegy elpárolgott az armadák tengereiből. Némónak úgy tűnt, mintha ő nem is egy, de több egymásba süllyesztett álomból ébredt volna. Ott találta magát megfürödve, illetve fürdés közben a kérlelhetetlen vízben, amiről addigra úgy tudta egy filozófus ötletes írásából, hogy a szellem eleme, mert mindent magába old. Csak azt nem tudta fürdés közben, és bizony jól megfürödve, hogy hol van az ott, ahol találja magát, ami van; hol van az itt, ahol tartózkodhat a vagyok. Nem tudta ezért azt sem, hogy mit tegyen, ha nem tudta, ki tegye.

Úgy érezte, a harc véget ért, de minden igazi győzelem nélkül, és ezért megkezdődött egy másik. Vagyis hiába ért véget a harc, ha a háború tovább tartott, és nyilvánvaló lett, hogy megnyert csatákból adódik béke. „Wer spricht von Siegen, überstehn ist alles”, latolgatta akkortájt Némó egy német költő sorát és sorsát. Az a szabadság, amit keresett, aminek érdekében addig lázadt, mintha most még megközelíthetlenebbé vált volna.

„Környezetidomítás – nem domesztikálás –, amiben élünk és foglalatostkodunk”, gondolta Némó. „Nem villámokat domesztikálunk, nem azért gyullad fel szobánkban a villany. Idomított környezet fénylik a tévében, az asztalon megnyitott könyvre, földből-vízből-szelekből csihol körénk szonátát, tánczenét, dalorgiát szilikon kövecskékből és lézersugár lapozta műanyagokból (mintha a „műanyag” nem lenne *valódi* anyag). Idomítjuk a környezetet, igényeinkhez, mindenhol, mindenhova és mindenre gondolva, csak a mindenre nem, hiszen a földrengések megmaradnak idomíthatatlan fenevadoknak, ahogyan a tornádók, a hurrikánok, a szökőárak és bizony az öregedés vizeinek lassú sodra is mindmegannyi fenevad. Idomíthatatlanok, és teljességgel hasztalan rájuk vadászni is.

„Nem a domesztikálás, nem a domus és a dominus kora ez, hanem az idomítók veszélyes környezete. A kör már nem kör alakú, lehet ellipszis, lapos ovális, göcsör-

tös alakzat, és ami környül vesz, a környezet lehet könyörtelen, mindannak projekciója, aminek urai sohasem lehetünk. Csak kalandos-vakmerő idomítói vagyunk egy-egy fenevadnak, amelyik olykor elveszíti ráerőszakolt fegyelmét, és halálra marcanbolja az idomárt.”

Némó merengett holdfény nélküli sötétben, a jacht korlátjára támaszkodva türte, hogy szeme hiába pásztázza a sötét víz felszínét is, hiába keresi a víz mélyében lebegő sötét foltot, azt, őt, ami ott vár a tudat lehetősége nélkül egy ügyesen eltervezett szétrobbanásra. Némó is várt, kezében a távirányítóval, mutatoujja a távirányító gombjához ér, de csak hozzáér, idegeinek esztelen izgalmával, míg ő, aki most se nem érez, se nem esztelen, töpreng. Tudta, nem szerszámot pusztít, szerszámmal, amikor majd megnyomja a távvezérlő gombját: környezetet változtat, azt, amiben ő maga él. Még nem is sejtethi, mivé változik vele és általa, hogyan őriz meg miféle jeleget egy beláthatatlan állapotváltozásban. A kezére nézett. Maga a figyelem nyelvek-előtti, akárcsak az idegek a kézben, abban a kézben is, amelyik a jachton a távirányítót tartja a holdfény nélküli éjszakában, és amelyik annyira más, mint az, amelyik egy híres freskón látható. Sem Ádám-emberi, sem Isten-isteni, nézte. „Az enyém. Egy most, itt és most”, sóhajtott, „egy megnevezhetetlen Senkié.”

Megnyomta a gombot, a tengeralattjáró a benne gondosan elhelyezett dinamittal láthatatlanul sülyyedni kezdett, hogy amikor a mélybe ér, és a jacht már messze jár, darabokra hulljon, szilánkokra repedjen, széttépve-szabdalva mindent, amit közelébe visz a végzet. És egy idő múlva, már a part felé közeledve a jachton, hosszú kábulatában mintha érezte is volna a hullámverés lassan másuló ritmusát. Bordái alatt összeomlott valami, súlyos volt és sötét, és utána, ha nem is világosabb, könnyebb lett minden. Úgy érezte, szinte felkapja a fedélzetről a szél, maga sem tudta, üresebb lett-e, vagy szabadabb, szabadabb-e vagy még inkább rabja az elemeknek, a kül- és a belvilág áramainak, amelyek között mostantól kezdve máshogyan kell majd hajóznia.

Repülön ment Hongkongba, ahol a Nautilusz elsülylesztésére készülve bérelt magának hetekkel korábban lakást. Amikor megérkezett a repülőtérre, és átsietett az útlevél- és vámvizsgálaton – csak könnyű kézipoggyásza volt –, hirtelen belédöbbsent, hogy nem tudja, hova megy. (Azt se nagyon, hol van, hiszen a kapitalista vagyonoikat megszüntető kommunista Kína nem nyúlt akkor még a 99 évre bérbe vett brit szabadkikötőhöz.)

Megállt, maga elé nézett, a beton szürkés szemcséire. A repülön nem gondolt arra, mi lesz, miután visszatért. Vajon miért nem? Hol járt az esze? Nem emlékezett semmire. Letette a kis barna disznóbőr táskát, felsóhajtott, felnézett az égre. A felhők csak annyit mondtak, a magasban szél fúj, vagyis áramlik a levegő. A lakásba, úgy érezte, nem mehet vissza; valami taszítja onnan, el kell költöznie; de hova?

Így jött rá, hogy az elmúlt heteket, talán hónapokat is a Nautilusz temetésével töltötte. Bizonyára eszébe jutott egy és más arról, hogy mit fog tenni, de nyilván csak eszébe jutott, és rögtön ki is hullott belőle, ő pedig hagyta – a tudat-előtti talán még is más, mint a tudatalatti –, nem kívánt foglalkozni vele. Most hirtelen az érzés és a gondolat egyetlen örvényében találta magát: nincs hova mennie. Marad a szálloda, mormogta kis idő múltán az örvényből kilépve. Felkapta a disznóbőr táskát, és megindult a taxiállomás felé.

De aztán mégsem úgy lett. A taxiban, már útban az egyik szálloda felé, lehunyta a szemét, és a járda szemcsés betonját látta, mintha órákon át nézte volna előbb, és nem is azt a betont látta már. Csupasz falú malterozatlan szobában volt, és amikor felpillantott, nem látott mennyezetet, csak égnégyzeten átvonuló felhőket, és követnie kellett pillantását, ami már nem is volt az övé. Magasba emelkedett, és eltűnt a fehér gomolyagok között. Utaznom kell, nyitotta ki hirtelen a szemét, nem mehetek

szállodába; itt nem; nem itt. Előrehajolt, odaszólt a sofőrnek, hogy meggondolta magát, máshova megy, és megadta bérelt címét.

A lakásban már frissen mozgott. Felhívott egy szállítóvállalatot, és némi huzavona után rábírtta őket, hogy másnap délelőtt jöjjenek, pakoljanak be és vigyenek mindent, egyelőre raktárba. Majd később tudatja velük, hogy onnan hova. Jegyet foglalt Los Angelesbe, másnap estére, és válogatni kezdte holmijait. Csak annyit akart magával vinni, ami két bőröndbe belefért: nagyobbikba a ruhák, kisebbikbe iratai, feljegyzései és néhány könyve. Ezzel el is telt a délután. Felvette a sálját, a nyaka köré tekerte, „kimegyek az ibolyaüzletbe lekváros kenyeret enni”, mondta, maga se tudta, miért, és hirtelen benne találta magát abban, amit mondott. Valami ősi kötelesség hívására ment, anélkül hogy akárcsak sejtette volna, miféle kötelesség az, és hogyan van köze lekvárhoz az ibolyakertben. Nem is sejtette az önkéntelen szavak önkényes jelentését, mert kert volt az üzlet, fehér márvány balusztrádok húzódtak benne a kék-zöld ibolyák felfrissítésére, és tulajdonképpen tündérek kezének nyoma volt a márvány, esetleg arra jártuk nyoma, de mindenképpen érezni lehetett a márvány fehérségében a tündérek tündöklését, bár sejtelve sem volt, miféle tündérek lehettek és honnan. Talán a lélegzetből származtak, annak mélyéből, az oxigéneken túli messzeségből, olyan tündérország talajáról, amelyet az emberré facsarodott sugárzásoknak csak feledniük lehetett.

Révülten nézte a márványt, mint Parzival egykor havon a vércseppet, hiszen érezte, abból a vérből csöppent ebbe a kertbe, és lelkének mélyén olyan paloták emelkednek, amelyekről eddig, ha álmodott, alig tudott. Ahogy nézte a fehérítő titkot, az megnyílt, és ő belemélyült. Barlangban találta magát, a márványló fehérség mélyült és tágult, a lekváros kenyér illata elszállt a kezéből, paradicsommadár volt, tündöklött, belőle áradt a fény és világította meg a barlangfolyosó fehér falait és padlózatát. Érezte, nem átmegy a márványon, hanem bele, és a túloldalán nem kertben találja magát kint, hanem talán egy másik ásványban, valahol, ahol sohasem volt, esetleg egy másik világban, ahol nincsenek se ásványok, se kövek, se kertek, és ekkor letekeredett nyakáról a sál, illatként húzódott végig a levegőn, ő maga hirtelen meztelen volt, haja lobogott, hímveszeje eltűnt, mosoly bizsergett az ajkán, miközben ő két karját a magasba emelve szaladni kezdett egy kristálygömb felé a márványfolyosó túlján, ahol az kis hófehér teremé szélesedett. Fejest ugrott a gömbbe, érezte bőrén a sápadt fényt, mintha füst lett volna, de nem csípte a szemét, csak éppen nem látott mást, mint hófehér ködöt, úszott benne, illetve lebegett-siklott, az ugrás, még úgy tűnt, nem szűnő lendületétől. A belső úr, gondolta, semmi ellenállás, siklok, amíg neki nem ütődök valaminek, vajon minek? vajon hol érek partot? vajon miért? Úgy érezte, hogy amíg siklik a fehér ködben, a gömb maga is mozog, olyan gyorsan, mint ő, nem juthatok ki belőle, öntötte el az ámulat, szorongás, úgy éreztem, kapu, egyetlen ugrással kell átjutnom rajta, és most kiderül, valami más, de nem derül ki, mi, csak ködlik, ködösít, köd előttem, köd utánam, az eltűnés végtelen folyamata, gondolta, kérdezte, válaszolta, és behunyta a szemét, mire megszűnt a szorongása, testét elhagyta minden feszültség, tudatát is, maga a tudat is, vele a már láthatatlan ködfehérség és a teste közti határ, mintha most érte volna el önnön elemét, önmagában önmagát, az elérhetlent, de ezt már nem érezte, nem tudta, hanem csak azt, hogy valaminek lassan nekiütődött, aztán simulékonyan nekiformálódott, lágyan hajló formáját követte, aztán visszahúzódott magamagába, csak homlokával érintett valamit, még mindig csukott szemmel. Aztán levált róla, eltávolodott tőle, állva lebegett előtte, és szemhéján át látta, az a valami egy lótuszülésben nyugvó nő, két apró formás melle a magasban, ő maga a hasa előtt lebeg, attól távolodott el, azt érintette a homloka az előbb, a köldök fölött ott volt még a nyoma, egy kéken fénylő folt, és a nő szétágazó combja között, érez-

te, a két térd feszültségében dallam húzódik, és ebben az érzésben rajta áll, mágneses padlón a két térd és az ágyék háromszögében. Kinyitotta szemét, oda pillantott, és a két comb tövében nem volt se szőr, se nyílás: simán hajlott, tűnt tova a test, mintha fehér márványból lett volna ott és az egész, lótuszülésben nyugvó női alak, holott még érezte homlokán a has melegét. „Látomásod vagyok”, mondta a nő némán, ajakrezdülés nélkül, „azért vagyok nálad annyival nagyobb. És benned vagyok, nem kívüled, ezért látsz becsukott szemmel. Eszméleted igaz formája vagyok, az, ami sohasem nyithatja meg dimenzióit, megélhetetlen forma, erő, ami születve szül téged életed minden pillanatában, ami lenni szeretnél, mert vagy, és ezért már nem is lehetsz.” A nő ajka nem mozdult, de köldökének örvénye nyílt, őt elkapta a sodrás, csukott szemmel csapódott homlokával az örvénylésbe, teste mellett a karja, nedves meleg fogta körül a bőrét mindenütt, eleven alagút szívta és lökte, aztán hirtelen megnyíló szemmel zöld fűre hullott, és amikor visszanézett, a távolban csak sziklafalat látott, és amikor saját testére, elcsodálkozva látta, még mindig meztelen, és érezte, ajkából apad a mosoly.

Átöltözött, és vacsorázni egy közeli vendéglőbe ment. Olyan terveken járt az esze, amelyek nem gátolják meg, hogy újabb tervei támadhassanak; sőt megvalósulásuk is újabb terveket szüljön. Vacsorázás közben rámosolygott egy nőre, amit már ki tudja mióta nem tett – a Nautiluszon nem volt nő, utána csak a temetéssel volt elfoglalva –, és az visszamosolygott rá. Terveim eddig helyesek, gondolta, és koccintott rá az ablakot fedő függöny redőzetében lebegő mindenséggel.

Hirtelen, hiszen a hír-telenség minden meglepetés ruhája, azt vette észre, odajött asztalához a nő, és kérdezi, leülhet-e. Szeretném folytatni a beszélgetést, mondta. Amikor ő még mindig meglepődve hallgatott, a nő kérdőleg nézett rá: Nem ismer meg? Tudom, a hajam egész máshogyan áll, máshogyan fésültem, és megváltoztatja az arcom, de nem gondoltam, hogy ennyire. Bocsánat. Leült vele szemben, és úgy beszélt tovább. A repülőársaság megkövetel egy bizonyos hajviseletet, csak addig tűröm el, amíg munkában vagyok. Némó elmosolyodott. Ezzel a légikisasszonnyal beszélgetett a Fülöp-szigetéről visszatérte közben egész délután. Ezért nem tudta később, hogy mit csinált egész úton. Valóban ezért? Elgondolkodott.

Botticelli Primaverájára emlékeztette a nő, csak éppen fekete ruhában volt, és hiányzott körülötte a virágos bonyodalom. Valóban más jelleget ad az arcának, mondta a nőnek. Az kissé megemelte a fejét, úgy nézett rá, mosolyogva: Akkor most megleptem, örülök. Szeretek meglepetést okozni, akkor is, ha kellemetlen. Asztaltársának is, kérdezte Némó, inkább kíváncsiságból, mint zavartan, akitől átült hozzám? Pilóta, felelte a nő. Érdeklődik, de nem eléggé. Az olyanokat pedig csak megbántani szabad. Más lenne a helyzet, ha nem érdeklődne: abba nincs beleszólásom.

Ezek szerint én érdeklődöm, nézett rá Némó, és a maga megítélése szerint, kellőképpen. Egyelőre igen, bólintott a nő. Hát folytassuk, szánta rá magát Némó a beszélgetésre, csak emlékeztessen, hol hagytuk abba. Azt hitte, ugye, jött a kitérő válasz, hogy nem találkozik velem újra, hát sürgősen elfelejtette, miről is volt szó. Vele együtt pedig engem is a semmibe bocsátott. Némó intett a pincérnek, aztán az asztalon fekvő cigaretta-csomagot a nő felé ajánlotta. Az megrázta a fejét, ő viszont kihúzott egy cigarettát, és félrefordított fejjel lángot csiholt keskeny öngyújtójából, rágyújtott, és miközben zsebre tette az öngyújtót, nézett a nőre: Most feláll és elmegy. Épp ellenkezőleg. Maga nem hívott meg.

Némó konyakot rendelt. A nő már közben is kételkedően mosolygott: Tényleg nem emlékszik, miről beszélgettünk idefelé? Nem, és egyelőre nem is érdekel. Azon az úton aludtam. Bizonyos értelemben még most is alszom, és nincs szükségem arra, hogy álmodj egyik alakja megzavarjon, és beszélni kezdjen arról, amit amúgy sem tudhat. Ezt én is mondhatnám, húzódott vissza a nő a széken. Csak éppen for-



dítva. Nekem arra nincs szükségem, hogy álmom egyik alakja úgy tegyen, mintha nem lenne az. De nem lenne jobb, emelkedett vissza a konyak fölé, elmenni innen? Kint kellemesebb.

A pilóta ekkor felállt, és odalépett az asztalhoz. A nő összeráncolt homlokkal nézett fel rá, aztán sóhajtott: Ül le. Remélem, megengedi, fordult Némóhoz, a bátyám. Akkor érthető, figyelte Némó a történeteket, hogy nem érdeklődik eléggé maga iránt. Ő is ezt mondja, nézett a nő az állítólagos pilótára, de nekem erről más a véleményem. A nők véleményére nem adok, mondta a pilóta, az viszont érdekelne, nézett Némóra, miért süllyesztette el a tengeralattjáróját. Az csak bólintott: Szóval még csak nem is pilóta. De tényleg a bátyám, tiltakozott a nő. Némó mintha ezt nem is hallotta volna, úgy kérdezte a férfitől: És ön, modortalan úr, melyik ország megbízottja lenne?

Nézze, csóválta az meg a fejét, mi nem hisszük, hogy a dolognak katonai jelentősége lenne. Rádadásul most, hogy elpusztította, azt hiszem, nem is kell tovább figyelniünk magát. Bár az ilyesmit nem az én ítéletemre bízzák, tette hozzá. Eddig rákényszerültünk; a maga kezében volt az egyetlen magán-tengeralattjáró. Nem tudom, a különcök tudják-e, a különcök lehetnek veszélyesek. Némó elmosolyodott. A férfi arcát figyelte, aztán hűvösen mondta neki: Túl sok kalandregényt olvasnak a felettesei. A különcök száma pedig manapság elég nagy.

Mindegyiket nem monitorozhatjuk, rándította meg vállát a pilóta. Bár idővel sor kerülhet arra is. Számítógépek kérdése az egész. Némó szánalommal nézett rá: És a maga kíváncsisága szintén egy számítógépé? Végül is mindegy, rázta meg a fejét, mielőtt a másik válaszolhatott volna, és a nőhöz fordult: A magányt szeretem. A tengeralattjáró, mint most hallhatja, megfosztott tőle. Az én kíváncsiságom, szólt közbe a pilóta, hivatalos. Annak a jele is, gondolom, hogy leszállnak magáról. Kítűnő, állapította meg Némó, akkor nem maradok senkinek sem adósa a válasszal. Örülök, állt fel a pilóta, hogy végre találkozhattunk. Veled, nézett vissza a nőre, majd később, holnap. És kiment az étteremből.

Féltékeny, nézett utána a nő. Aztán Némóra: Ne tételezzen fel rólam túl sokat, nem tudtam, hogy magának tengeralattjárója is van. Volt, horkant fel Némó. Magán-tengeralattjáróm magántenger nélkül.

Hirtelen jutott eszébe, hogy a repülőn azt kérdezte a nőtől, mi a legnagyobb vágya, az pedig azt felelte: Elkapni a legutolsó gépet. Addig akar élni? csodálkozott rá Némó. És hova akar menni velem? Akárhova, nevetett a nő. Egy másik galaxisba. Ezzel kezdődött el köztük az igazi beszélgetés.

Nincs kedve csónakázni? zökkentette ugyanis vissza a nő. Ma nem akarok felmenni magához. Ha nem találkozunk többé, jobb így, ha pedig találkozunk, akkor is. Ebbe nekem is lenne beleszólásom, mondta Némó. Tudom, jött a válasz, azért bocsátottam előre a magam véleményét. Akkor a csónak? Némó megborzongott, de mégis azt mondta: Miért ne.

Szeretek este, nem is este, igazándiból az éjszakában így a vízben, mondta a nő már a csónakban. Szeretek hallani, ahogy a víz neki-nekicsapódik a csónak oldalának. A ringatózást szeretem, a furcsa lebegést: szilárd csónakban a lágy vízben. Egészen más érzés és hangulat, mint a repülés. Azt sohase fogom megszokni. Itt most úgy érzem, hogy otthon vagyok. Otthonos bizonytalanság, érted-e, fordult a férfihez, és ugye nem bánod, ha csók és szesz nélkül is tegeződünk. Most úgy érzem, a szeretőd vagyok, és nem is tudom, mióta.

És miért szeretnél viszonyba keveredni a bátyáddal, kérdezte Némó. Közel sem érezte jól magát, szinte hányingeres szédülés fogta el. Dacból vagy igazi vágyakozásból? A nő a vízre nézett: Nálam az egyre megy. Most is? faggatta Némó. Most egészen veled vagyok, húzódtott hozzá a nő. Nincs bennem se dac, se vágyakozás. És ha még-

is, villant felé a szeme, nem feléd irányul, hanem veled együtt a világon-túl felé, ahová most, érzed-e, útban vagyunk.

Némó hallgatott. Vajon hol vagyok most. „A márki délután öt órakor eltávozott hazulról.” „Némó este tízkor csókolózni ment.” Ki mondja ezeket a balgaságokat? Honnan a megszólalásnak ez a biztonsága? Milyen alapon fut így szavakba a találékony-ság? Regényírói blöffölés lenne, amit most gondolok? Hol vagyok most? Regényben? Csónakon? Hol és mi az a csónak, amin vagyok? Hát ez a nő? Miféle szó ereje írja, amit élek? Miféle élő éli azt, ami íródik? Az éjszakába, alig-fehérrrel. Dehogyan, fehérre szurokfeketével. Advent. Angyali üzenet. Miféle invenció kell egy ilyen adventhez. Mi az a jön, mi az a van, ami jelzi, hogy „vagyok”? Hallgatózott, de csak saját kérdéseit hallotta. Aztán, nagysokára a kérdéseket elnyelő csöndből hangzott fel: *allegro non troppo, melancholia con amore*. Semmivé foszló csónak kell ahhoz, nézett a nőre, messzelátón saját magára, hogy kérdezni lehessen: „Vajon most hol vagyok”?

Gyerekkorom óta nem élek a bátyámmal, mondta a nő. Szüleink elváltak, én az anyámmal maradtam, ő meg az apámmal. Sokszor töprengtem, miért esett így a választás, vajon jobb lett volna-e, ha én kerülök az apámhoz. Annyi biztos, engem elene neveltek. A bátyámat az anyám ellen. Mi pedig mind a ketten ez ellen a nevelés ellen nevelődtünk. A magunk módján. A bátyám az anyánkhöz vonzódik, közhelyszerűen. Engem viszont csakis a bátyám érdekel. Apámra úgy gondolok, mint egy ismerős úrra. Mintha jószívű rokonom lenne. A bátyám azt állítja, lelkemben lesbikus vagyok. Szerintem téved. Ő azonban biztos ebből a családi sorscsapásból vágyódott-vonzódott a titkosszolgálathoz. A kémkedés vágyával nőtt fel, állandóan anyánk közelében szeretett volna lenni. Idősebb nőkhöz vonzódik az átkozott. És úgy intézi a dolgot, magában a mindig mással, és mással mindig csak megveszeke-dett magában, hogy a nők legyenek függő viszonyban. Azt hiszi, akkor ő nem függ. Hogy a független nem függ, csak máshogy. Nem is tudom, volt-e valaha szerelmes, talán egyszer, kamaszkorában. Lenézi, akár a civil életet. A titkos szolgálat civil ruhával jár, azt hiszi, rajta az csak ruha. Pedig az ember nem ügynökként vonzódik, ügynökként legfeljebb vonz, és még az sem úgy igaz. Engem is lenéz. Tőlem is félné? Régebben még erőszakos is volt. Ha érinteni próbáltam, visszahúzódott. Ha mondtam, testvérek vagyunk, azt kiabálta, az semmire se jogosít fel. Amikor mondtam neki, már régen nem mondom, hogy az nem jog kérdése, üvöltözni kezdett. Egyszer régen be akartam gombolni az ingét, tizenhárom-tizennégy évesek lehettünk, úgy ellökött magától, hogy elestem, és egy fatörzs véresre horzsolta a karom.

Némó mindebből keveset hallott. Azon töprengett, tényleg Los Angelesbe menjen-e. Független szeretett volna lenni, de a munkától is. Szüksége volt már pénzre, de időre is. Tudta, meg tud élni találmányokból, a Nautilusz közel sem az első találmánya volt, épített ő réges-régen falovat, tölgyfatönkre ágyat is, csak az volt a kérdés, amire egyelőre nem talált választ, hogy hol és hogyan. Mindent újra kellett gondolnia, és amikor erre eszmélt, ismét észrevette a nőt, a csónakot, és figyelni kezdte, mi történik vele. Amiket a nő mondott, megvallott, csökkentette a varázsát, de az is magába süllyedt, és még nem vette észre a változást.

És mi az apja? kérdezte Némó. Gyárigazgató. Maga meg légikísérő? csodálkozott rá Némó, észre sem véve a magázást. Egyelőre az utazás érdekel, nézett rá a nő. A szabadságomat is utazással töltöm, ha nem repülön, hajón vagy autóval. Szereti az autókat? Biztosan, sóhajtott Némó. Tengerelattjáróm már volt, autóm sohasem. Magának milyen kocsija van?

Nem várta meg a választ, düh tört fel benne. Düh és harag. Ráripakodott a nőre, halkan, de nagyon határozottan. Ez a beszélgetés unalmas, engem egyáltalán nem érdekel, hogy magának milyen autója van, se az, hogy maga incesztusban kíván-e élni a bátyjával, élt-e vele vagy sem, még az sem érdekel, miért ment el légikísérőnek. En-



gem a maga életének bamba részletei hidegen hagynak. Sőt még az is untat, hogy hazudott-e vagy sem, amikor azt állította, hogy az a férfi, aki az asztalunkhoz ült, a bátyja. Ha megértett valamit abból, amit az kérdezett, és amit arra én válaszoltam, tudhatná, mással vagyok elfoglalva. Még csak azt sem szeretném tudni, miért felejtettem el az egész beszélgetést, amit magával folytattam ott a gépen. És mérhetetlenül undorít ez a nász nélküli nászutaskodás, ez az alamuszi tapogatózás. Az éjszaka olykor kifürkészhetetlen tenger, de olykor csak sikátorban pocsolya. Most pedig az.

Partra, kiáltott, és hallgatott, amíg ki nem értek. Kisegítette a nőt, de aztán ellépett tőle: Nem tudom, maga hova megy, én biztosan haza. A szállodába, mondta a nő halkán. És amikor beszállt az odaintett taxiba, Némó csak annyit mondott: Visszontlátásra. A nő pedig csak annyit: Ahogy akarja.

Némó leintett egy másik taxit, és hazasietett, a lakásba, amiben akkor aludt utoljára. Nem értette a dühét, sem a modortalanságát, igaz, azt sem, miért keveredett ebbe a kalandtalan kalandba. Gorombaságát megmagyarázhatta az együttlét unalma, de mi magyarázhatta meg azt? Nem kellett volna belekezdenie, hagynia magát abba a csak és csupán látszólagos közeledésbe. Vagy maga a nőkel való együttlét unalmas? Annyira elszokott tőle, hogy már nem is emlékezett, milyen? Olyan lett, mint az az álpilóta, a húga szerint? Vagy talán az, amire emlékezett, már nem volt számára megélhető? Még mindig tartó dühében inkább csak kérdezett, mint felelt, ő meg sokáig járt fel-alá a lakásban, egyre csitulóbb ritmussal. Érezni kezdte, amit tudott, hogy másnap ezt a helyet is elhagyja, örökre. Az eltávozás, a távozás közeledése lassan átjárta tudatán át a testét, és kiszorította belőle a dühöt.

Leült, behunyta a szemét. Csöndet akart, pihenést. Hajnali fényre ébredt, álmélkodva. Felállt, nyújtózkodott egyet, megcsóválta a fejét, kiment a konyhába, és kávéat csinált. Betöltötte, aztán mégis érintetlenül hagyta a csészét.

Ablakon át érkezett a váratlan ismerős, egy galamb. És amikor belépett és megborzolta hosszú haját, már szőke volt, csak a szeme és a csőre maradt madár, a teste nyúlánk és kék csíkos fürdőruhában annyira ildomos, hogy az íróasztalnál ülő férfi egyből megkívánta, és turbékolni kezdett. Így kezdődött egy váratlan tavasz, galambruhába öltözött a bőr és a szemek parázna idegei az agy legbelsőbb – van olyan? kérdezte később, amikor tollait veszíteni kezdte, és a szobába röppenő emlék álommá züllve ödögött tudatának elhagyott utcáin, de már hiába, nem tudta megmondani. Amikor tudta volna, még nem volt arra sem képes, hogy kérdezze, mi történik, csak belefeledkezett a turbékolásba. Élvezte szárnyait, és a nők egyenjogúságáról folytatott beszélgetések és idegekre menő viták teljes hiányát, a csőrrel egymásba berzenkedés közel sem egyszerű vadságát, héja-nász az avaron, mormogta később, mintha héja kellene ahhoz, hogy vadság vércseppje csorduljon le a csőrön.

De most nem mormogott, nem volt mivel, most egy extázis mulandó stáziában repült, galambkor, és érezte-értette, hogy az indulat érthetetlen dühe, egy érthetetlen inger, már kezdettől fogva és mindenki számára, láthatatlan totemfákat ír a levegőbe, azok lábánál fekszik majd egy napon, az oldalán fekszik majd, megmerevedett lábbal döfve a nyirkos levegő kietlenébe. Mert csak utána, a halála után lehet ismét, aki volt, ember, de már nem annál az íróasztalnál, ahonnan elszabadította a végzet szürke madara, a szőke idomok szédítő sugárzása egy látomás önkívületében, amikor belekóstolt, kóstolta, érzi, abba, ami lehetséges, a lehetetlen egyszerű kalandjaiba, egy furcsa lények, lényegeg és átlényegülések közötti tavaszba, egészen a pondrőkig, lassú mozgásukat mintha érezte volna a bőre alatt, a csontok hófehér göbe körül, a visszalényegülés időtlen pillanatában, amikor ott feküdt már semmit sem érezve az oldalán, és mégis már megint, a szemnyitás mélyek mélyéből induló roppant mozdulata előtt, a könyvtárszobában, amiről még akkor nem tudott, a Nautiluszon, építésére majd csak később emlékezett, amikor végre kinyitotta a szemét, és érezte,

a bőre alatt semmibe távolodnak a pondrók, értetlenül nézi, hogyan is került ide, de hova, hiszen itt még sohasem volt, bár tudta, régóta és most is, hogy sohasem képes összekapcsolni igaznak vélt, de össze-nem-illő, mintha párhuzamosan leélt, mindig csak kezdet-nélküli múltjait.

Mert mindig csak egy adott helyzetig tudott, ahogyan azt mondani szokás, visszaemlékezni, és mintha tényleg visszafelé mozdulna az ember, az állatok belső mozgulatairól nem tudott semmit, ő galambnak is emberként galamb, milyen is a vissza, amikor mozgulatokat és eseményeket keres, mintha azok egy bizonyos egymásutánban lehetnének elrendezhetők, például amikor a galamb berepült, az íróasztal valahol állt, de amíg a tengeralattjáró könyvtárszobájából kereste hozzá vissza, előre, az utat, nem tudott rájönni, hol lehet. Nem tudta megtalálni a kirakós játék darabjait, amelyek *azt* a könyvtárszobát összeköthették volna *ezzel* az íróasztallal vagy *azzal* az íróasztallal *ezt* a könyvtárszobát, ahonnan az asztalt nézi, mert fogalmilag ugyan összetartoztak, de a stílusuk egészen más volt. még nem a fogalmak ostorával szelídített vadság, és nem is talált olyan darabokra, legalábbis mindeddig, mindmeddig? amelyek egyetlen képbe, léttájba rendezték volna a meghökkentő párhuzamossággal egymást nem érintve kavargó részleteket. A könyvtárszobából lassan eljutott a londoni, a manchesteri, végül a genfi lakásig, ahonnan – csak együttesükből érthető részletekben – a Nautilusz tervrajzait küldte szét a különböző gyáraknak, amelyekben az akkor még rejtélyes alkotás készült, teljes szakértelemmel és teljesen tudatlanul. A lakásokhoz hozzáillettek a lángok is, azok, amelyek hercegi palotáját emelték egykor a magasba tenyértelen ujjakkal, de az íróasztal nem illett sehova, holott a könyvtárszobába és a lángok közé kellett volna illeszkednie, mert emlékezett, ha jól emlékezett – és ha rosszul, vajon miért fantáziált olyan jól? –, hogy a könyvtárszobában révült először az íróasztalra, ami még nem volt, és a galambkor rejtelseire, holott az 1800-as évek vége felé még nem volt olyan fürdőruha a nőkön, amilyent az a szőke galamblány hordott, aki most, az előbb most berepült az ablakon, olyat csak 1930 körül kezdtek gyártani, ha jól emlékezett, de akkor már egészen máshogyan volt a könyvtárszobában, mint az 1800-as években még, egészen másféle révületekből ébredt, vagyis nem tudhatta, hova illik a galambkor, gondolni, illetve inkább csak érezni, arra tudott csak, hogy párhuzamosokban él, és mivel nem mindig úgy, hát keresztben: egyik életén nyom nélkül hatol át egy másik, és halad egy bizonyos helyzetig, ahol is véget ér, azaz egy másik kirakósjáték utolsó darabjához, ami után semmi sincs, csak a semmi van, ahogyan a világ végén is, az Óperenciás-tengeren túl, csak a semmibe lógathatja a lábát, akinek van.

Egymást átmetsző, egymáson áttetsző kirakósjátékok síkjai lennének az életem? töprengett, miközben inni kezdte már majdnem kihűlt kávéját, és érezte, ahogy a koffein szellemei beledúlnak a haja alatt lustuló vérbe. Lenne egy nagy, amit a többi átszel? De az sem tűnik lehetségesnek, holott van olyan életem, amelyik nagyobbak tűnik, mint a többi, az íróasztaltól induló galambkor is mintha a lángok és a Nautilusz első könyvtárszobája között indulna garázda útjára, és semmi sem érezte-ti, hogy valami is megszakította volna azt a pondrókkal végződő életet, és mégis, honnan tudjam, talán minden attól függ, hogy mikor is emlékezem, mikor és miért és hogyan. Meg aztán, nézett mohón, de hasztalanul a kávéscsésze már üres és sima fenekére, az is igaz, hogy vannak olyan kirakósjátékok, amelyeknek a képei egymásutánba rakhatók, van a végzetnek, amíg végtelen, valami hátborzongató linearitása is – ettől a kényszerképzettől, ha igaz, ha nem, megszabadulni képes nem vagyok. Van, ami nem rakható sorba, és nem is metszi egymást, hanem mintha egymás mellett lebegne, olykor elhelyezhetetlenül, mint most a galambkor. Olykor az egyik áthatol a többin. Nyom nélkül hatol át, és ez a rejtély. Hiszen lehetetlen, ha szilárd testekre gondol az ember, a kirakósjáték darabjai pedig eléggé szilárdak. Csak folyadé-

kokon és gázokon lehet nyom nélkül áthatolni. Meg a bőrön, amíg több köze van az embernek a vízhez, amelyből született, mint a földhöz, amibe hal. Vagy talán úgy van, hogy a játék, amikor összeáll, amikor ki lett rakva, már egyetlen látomásként lebeg, mint az úszómedence mozaikpadlója, amelyik nem a medence fenekén, hanem feneketlen mélyközepében imbolyog, ott, ahova látom, és úgy, ahogyan? Tört fényű mélyközép? Ezért úszhatnak át, amíg úszom, képeimen képeim nyomtalanul? Minden életjáték uszodamozaik. Látomás, amit benne úszva látok. Úgy úszok át ezért önmagamon is, hogy még csak nem is vehetem észre? Önnön fészkenben lennék kakukktojás? Igen, töprengett, végzetem diagonális, linearitásom keresztül-kasul, és huzamosaim dehogy is párosak, végül is mindenütt végtelen vagyok, és ellentéteim egybeesése, ez a láthatatlan emlékmű, amelyben lakom, mindenütt áll, ez az a műlég, amelyen át kifolyok magamból, de sohasem igazán, mert mindig csak magamba, uszodából uszodába, mozaikpadlók tört fényű hullámváza felett.

Arcához ért, szinte érezte, ahogyan bőréből nő a szőr. Olyan is vagyok, mint a rét, ámult. De hamarosan jönnek a szállítómunkások, rezdült belé egy gondolat, és felállt, megindult a fürdőszoba felé, hogy megborotválkozzon. A bőröndökre pillantott, békésen várakoztak, egyikük még nyitva, vajon mire? Változás kezdetén érezte magát, úgy, mint amikor a Nautilusz megépítését határozta el, sőt még örvénylőbb változás sodrában. Akkor bosszú dolgozott bennem, és egy céljára ismert harag. Most azonban miért él? És mi az, ami él, és miért él? Mennyivel egyszerűbb volt az a tengermélyi tagadás, a felszín alatti távolságtartás, a rejtett és rejtélyes agresszió, és mennyire lehetetlennek tűnik, amivé éppen válik, az egyszerűbb élet. Most az ízletlenből kell fogadnia az ízeket, mint a csecsemőnek. A szinte megfoghatatlanban kell tájékozódnia, rezdülésből rezdülésbe, homályból homályban közeledve homályon át és túl vetülő kontúrok, egyelőre sejtethetlen helyek felé.

